

Matematicko-fyzikálny časopis

Blanka Kolibiarová

O pologrupách, ktorých každý ľavý hlavný ideál obsahuje jednotku

Matematicko-fyzikálny časopis, Vol. 11 (1961), No. 4, 275--281

Persistent URL: <http://dml.cz/dmlcz/127049>

Terms of use:

© Mathematical Institute of the Slovak Academy of Sciences, 1961

Institute of Mathematics of the Academy of Sciences of the Czech Republic provides access to digitized documents strictly for personal use. Each copy of any part of this document must contain these *Terms of use*.

This paper has been digitized, optimized for electronic delivery and stamped with digital signature within the project *DML-CZ: The Czech Digital Mathematics Library* <http://project.dml.cz>

O POLOGRUPÁCH, KTORÝCH KAŽDÝ ĽAVÝ HLAVNÝ IDEÁL OBSAHUJE JEDNOTKU

BLANKA KOLIBIAROVÁ, Bratislava

Nech S je pologrupa. Množinu $Sx \cup \{x\}$ nazveme ľavým hlavným ideálom vytvoreným prvkom x (znak $(x)_L$). Analogicky definujeme pravý hlavný ideál $((x)_R = xS \cup \{x\})$.

V ďalšom S bude značiť pologrupu, ktorej každý ľavý hlavný ideál obsahuje jednotku. Ukáže sa, že tieto pologrupy sú súčtom disjunktných grúp, ktorých jednotky e_i tvoria čiastočne usporiadanú množinu, usporiadanú vzhľadom na reláciu: $e_i \leq e_k$ vtedy a len vtedy, keď $e_i e_k = e_k e_i = e_i$. Táto usporiadaná množina nemusí byť ani nadol usmernená (príklad 3); je však polosväzom vtedy a len vtedy, keď pre každý ideál $(x)_L$ platí $(x)_L = (x)_R$; je reťazcom duálne dobre usporiadaným vtedy a len vtedy, keď každý ľavý ideál je ľavým hlavným ideálom (a teda každý ľavý ideál má jednotku; tento prípad vyšetroval Vorobjev v [1]).

Množinu prvkov vytvárajúcich tenže ľavý hlavný ideál nazveme F_L -triedou; F_L -triedu prvkov vytvárajúcich $(x)_L$ označíme $F_L(x)$. Analogicky definujeme pravú F_R -triedu $F_R(x)$.

Vzhľadom na to, že ľubovoľný ľavý hlavný ideál $(x)_L$ v S obsahuje jednotku, má aj každý prvok pologrupy S jednotku, takže $(x)_L = Sx$, $(x)_R = xS$ pre každé x z S . V ďalšom to budeme často používať (bez odkazov).

Zavedme množinu $I(S)$ takto: znak e (po prípade s indexom) bude značiť prvok z $I(S)$ vtedy a len vtedy, ak existuje ľavý hlavný ideál v S taký, že e je jeho jednotka. Zrejme $I(S) \neq \emptyset$. Lahko sa vidí, že $I(S)$ je zhodná s množinou idempotentov v S . Zrejme platí

Lemma 1. *Nech e je jednotka v $(x)_L$. Potom $(x)_L = (e)_L = Se$.*

Lemma 2. *Každá F_L -trieda $F_L(x)$ obsahuje práve jeden idempotent e , ktorý je jednotkou v $(x)_L$.*

Dôkaz. Vzhľadom na lemmu 1 je $(x)_L = (e)_L$, teda $e \in F_L(x)$. Nech e' je idempotent, $e' \in F_L(e)$. Odtiaľ vyplýva, že $(e')_L = (e)_L$, takže e je jednotka v $(e')_L$ a platí $ee' = e'$. Keďže je $(e')_L = (e)_L$, pre isté $s \in S$ je $e = se'$. Ale potom $e' = ee' = se'e' = se' = e$.

Z lemmy 1 a 2 vyplýva

Lemma 3. *Nech $e \in I(S)$; potom e je jednotkou v $(e)_L$.*

Lemma 4. *Pre každé $e \in I(S)$ a $t \in S$ je $ete = te$.*

Dôkaz. Pretože $te \in (e)_L$, pričom e je jednotka v $(e)_L$ (lemma 3), je $e(te) = te$.

Veta 1. *$I(S)$ je v S čiastočná pologrupa, ktorej každý ľavý hlavný ideál obsahuje jednotku.*

Dôkaz. Vzhľadom na lemmu 4 platí pre $e_1, e_2 \in I(S)$ vzťah $(e_1e_2)(e_1e_2) = e_1(e_2e_1e_2) = e_1e_2$. Ďalej: pretože $\{e\} \cup I(S)e \subset (e)_L$, obsahuje jednotku e (lemma 3).*

Definícia 1. *Pre $e_1, e_2 \in I(S)$ položíme $e_1 \leq e_2$ vtedy a len vtedy, keď $(e_1)_L \subset (e_2)_L$.*

Veta 2. *Množina $I(S)$ je vzhľadom na reláciu $\leq$ z definície 1 čiastočne usporiadanou množinou, v ktorej platí*

a) $e_1 \leq e_2$ vtedy a len vtedy, keď $e_1e_2 = e_2e_1 = e_1$,

b) $e_1e_2 \leq e_2$,

c) $e_1 \leq e_2$ implikuje $e_1e_3 \leq e_2e_3$.

Dôkaz. Lahko sa vidí, že $I(S)$ je čiastočne usporiadaná vzhľadom na reláciu $\leq$.

a) Podľa predpokladu $(e_1)_L \subset (e_2)_L$; podľa lemmy 3 je e_2 v $(e_2)_L$ jednotka, teda $e_2e_1 = e_1e_2 = e_1$. Obrátené tvrdenie je zrejmé.

b) Zrejmé.

c) Z predpokladov vyplýva (použitím lemmy 4) $(e_1e_3)(e_2e_3) = e_1e_2e_3 = e_1e_3$, $(e_2e_3)(e_1e_3) = e_2e_1e_3 = e_1e_3$. Podľa a) to značí $e_1e_3 \leq e_2e_3$.

Poznámka 1. Z lemmy 2 vyplýva, že priradenie $e \rightarrow F_L(e)$ je vzájomne jednoznačné.

Poznámka 2. Vzťah $e_1 \leq e_2$ implikuje $e_3e_1 \leq e_3e_2$ neplatí; ukazuje to napr. príklad 1, kde $e_2 \leq e_1$, ale neplatí $e_3e_2 \leq e_3e_1$.

Lemma 5. *F_L -triedy sú čiastočné pologrupy v S .*

Dôkaz. Nech $x, y \in F_L(e)$, teda $(x)_L = (y)_L = (e)_L$. Potom $Sx = Se$, $ey = y$, takže $(xy)_L = Sxy = Sey = Sy = (y)_L$, teda $xy \in F_L(e)$.

Lemma 6. *Ideál $(e)_L$ je súčtom všetkých takých F_L -tried $F_L(e_i)$, pre ktoré platí $e_i \leq e$.*

Dôkaz. Nech $e_i \in (e)_L$ a nech $x \in F_L(e_i)$. Potom $x \in (x)_L = (e_i)_L \subset (e)_L$, teda $x \in (e)_L$. Platí teda $F_L(e_i) \subset (e)_L$. Vzhľadom na definíciu 1 je pritom $e_i \leq e$.

Ďalej pre každé e_i , ktoré je v relácii $e_i \leq e$, vzhľadom na definíciu 1 platí $F_L(e_i) \subset (e)_L$.

Lemma 7. *Nech $L = (x)_L$. Potom $L = Lx$.*

Dôkaz. Zrejme $Lx \subset L$. Nech e je jednotka ideálu L . Potom $e = sx$ pre isté $s \in S$. Teda $L = Le = Lsx \subset Lx$. Teda $L = Lx$.

* Pri zjednodušení dôkazu mi pomohol s. J. Bosák.

Lemma 8. *Nech L je ľavý hlavný ideál v S . Nech L' je ľavý hlavný ideál v L . Potom L' je ľavý hlavný ideál v S .*

Dôkaz. Podľa predpokladu $SL \subset L$, $LL' \subset L'$. Ideál L má jednotku e , teda pretože $L' \subset L$, je $L' = eL' \subset LL'$ a teda $LL' = L'$. Potom $SL' = S(LL') = (SL)L' \subset LL' = L'$.

Dôsledok. F_L -triedy v L sú F_L -triedami v S .

Veta 3. F_L -triedy pologrupy S sú grupy vzhľadom na násobenie v S .

Dôkaz. Uvažujme $(e)_L = L$, $L' = L - F_L(e)$. Ukážeme najprv, že $L'L \subset L'$. Ak $L' = 0$, je to zrejme. Nech $L' \neq 0$. Ďalej nech $y \in L'$; potom pre $x \in L$ je $xy \in (y)_L \subset L = (e)_L$. Ak by platilo $xy \in F_L(e)$, potom by $(e)_L = (xy)_L \subset (y)_L$, teda $(e)_L = (y)_L$, čo je spor s predpokladom $L' \cap F_L(e) = 0$. Teda $xy \in L'$, takže $L'L \subset L'$. Teda L' je ľavý ideál v L . Ukážeme, že je aj pravý, t. j. že platí $L'L \subset L'$. Zrejme $L'L \subset L$ (totiž L je ľavý ideál v S). Pre $L'L$ platí: $L(L'L) = (LL')L \subset L'L$, teda $L'L$ je ľavý ideál v L . Podľa lemy 8 je $L'L$ ľavým ideálom aj v S (ľavý ideál je totiž súčtom ľavých hlavných ideálov). Teda vzhľadom na lemmu 6 je $L'L$ súčtom celých F_L -tried. Z toho vyplýva, ak $L'L \cap F_L(e) \neq 0$, musí $F_L(e) \subset L'L$. Potom by však existovalo také $u \in L'$, $u \in F_L(e^*)$, $v \in L$, že by $e = uv$, t. j. $e = uv = e^*uv = e^*e$, ale pretože $e^* \leq e$ (lemma 6), je $e = e^*e = e^*$ (veta 2 a)), teda $e \in L'$, čo je spor s predpokladom $F_L(e) \cap L' = 0$. Teda musí $L'L \cap F_L(e) = 0$, z čoho vzhľadom na $L'L \subset L$ vyplýva $L'L \subset L'$.

Podľa dôsledku lemy 8 sú F_L -triedy v L také isté ako v S . Teda pre $y \in F_L(e)$ platí: existuje $s \in L$ také, že $e = sy$. Potom platí $s \in F_L(e)$. Ak $L' = 0$, je to zrejme. Ak $L' \neq 0$, vyplýva to zo vzťahu $L'L \subset L'$. Teda $F_L(e)$ je grupa.

Lemma 9. *Nech $e_1 \leq e_2$, nech $x \in F_L(e_1)$, $y \in F_L(e_2)$. Potom $yx \in F_L(e_1)$.*

Dôkaz. Podľa predpokladu $(y)_L = (e_2)_L$, teda $(ye_1)_L = (e_2e_1)_L = (e_1)_L$ (veta 2 a)), teda pretože $e_1x = x$, je $(yx)_L = (ye_1x)_L = (e_1x)_L = (x)_L = (e_1)_L$. Teda $yx \in F_L(e_1)$.

Uvažujme teraz F_R -triedy. Platí pre ne rad ďalších vzťahov.

Lemma 10. F_R -trieda je súčtom F_L -tried.

Dôkaz je ľahký, ak uvážime, že vždy celá grupa padne do jednej F_R -triedy a že F_L -triedy sú grupy (veta 3).

Dôsledok. *Nech $x \in F_L(e)$, potom $(x)_R = eS$.*

Lemma 11. *Platí: $(e_1)_R = (e_2)_R$ vtedy a len vtedy, keď $e_1e_2 = e_2$, $e_2e_1 = e_1$.*

Dôkaz. Nech $(e_1)_R = (e_2)_R$. Potom $e_1 = e_2s$ (pre nejaké $s \in S$), teda $e_2e_1 = e_2(e_2s) = e_2s = e_1$. Takisto ukážeme, že $e_1e_2 = e_2$. Nech $e_1e_2 = e_2$, $e_2e_1 = e_1$. Teda $(e_2)_R \subset (e_1)_R$, $(e_1)_R \subset (e_2)_R$, spolu $(e_1)_R = (e_2)_R$.

Dôsledkom lemy 11 je, že idempotenty patriace do tejže F_L -triedy sú navzájom neporovnateľné.

Lemma 12. *Pre každé $x \in S$ platí $(x)_L \subset (x)_R$.*

Dôkaz. Nech $x \in F_L(e)$; použitím lemy 1,3 a dôsledku lemy 10 dostávame $Sx = Se = eSe = xSe \subset xS$.

Veta 4. F_R -triedy sú pologrupy.

Dôkaz. Nech $(y_1)_R = (y_2)_R$. Pretože F_L -triedy sú grupy (veta 3) je $y_1^2 \in F_L(y_1)$, teda vzhľadom na lemmu 10 je $(y_1^2)_R = (y_1)_R$. Pritom $(y_1^2)_R = (y_1 y_2)_R$, teda $y_1 y_2 \in F_R(y_1)$.

Veta 5. F_R -triedy tvoria vytvárajúci rozklad* na S .

Dôkaz. Nech $x \in F_R(e_i)$, $y \in F_R(e_k)$. Treba ukázať, že $(xy)_R = (e_i e_k)_R$. Podľa dôsledku lemy 10 je $yS = e_k S$, $xS = e_i S$ (t. j. pre isté $s \in S$ je $x = e_i s$). Vzhľadom na lemmu 12 platí $se_k \in e_k S$. Použitím toho dostávame: $(xy)_R = xyS = xe_k S = = e_i se_k S \subset e_i e_k S = (e_i e_k)_R$. Takisto dostaneme $(e_i e_k)_R \subset (xy)_R$.**

Poznámka 3. F_L -triedy nemusia tvoriť vytvárajúci rozklad na S .

Príklad 1. Uvažujme pologrupu prvkov e_1, x, e_2, e_3 , kde násobenie je dané tabuľkou:

	e_1	x	e_2	e_3
e_1	e_1	x	e_2	e_3
x	x	e_1	e_2	e_3
e_2	e_2	e_3	e_2	e_3
e_3	e_3	e_2	e_2	e_3

F_L -triedy sú: $\{x, e_1\}$, $\{e_2\}$, $\{e_3\}$. Pritom $e_2 e_1 = e_2$, $e_2 x = e_3$.

Veta 6. F_L -triedy patriace do jednej R_R -triedy tvoria na tejto vytvárajúci rozklad.

Dôkaz. Nech $e_1 \in F_R(e_2)$. Podľa lemy 11 je potom $e_1 e_2 = e_2$, $e_2 e_1 = e_1$. Nech $x \in F_L(e_1)$, $y \in F_L(e_2)$. Keďže $(x)_L = (e_1)_L$, je $(xe_2)_L = (e_1 e_2)_L$, teda $xe_2 \in F_L(e_1 e_2) = F_L(e_2)$. Ďalej $xy = xe_2 y$, ale $xe_2 \in F_L(e_2)$, $y \in F_L(e_2)$, takže vzhľadom na to, že F_L -triedy sú grupy (veta 3), je $(xe_2)y \in F_L(e_2) = F_L(e_1 e_2)$. Teda $xy \in F_L(e_1 e_2)$.

Poznámka 4. Nech $e_2 \leq e_1$, $e_2 \neq e_1$. Potom nemusí $F_R(e_2) \subset (e_1)_L$.

Príklad 2. Uvažujme pologrupu prvkov e_1, e_2, e_3 , kde násobenie je dané tabuľkou:

	e_1	e_2	e_3
e_1	e_1	e_2	e_3
e_2	e_2	e_2	e_3
e_3	e_2	e_2	e_3

Platí: $e_2 \leq e_1$, $e_3 \in F_R(e_2)$, $e_3 \in (e_1)_L$.

Veta 7. F_L -triedy patriace do tejže F_R -triedy sú navzájom izomorfné grupy.

Dôkaz. Nech $x \in F_L(e_1) \subset F_R(e_2)$. Vzhľadom na vetu 6 $xe_2 \in F_L(e_2)$. Použitím lemy 4 ľahko ukážeme, že zobrazenie $x \rightarrow xe_2$ je homomorfným zobrazením grupy $F_L(e_1)$ do $F_L(e_2)$. Pre $x_1, x_2 \in F_L(e_1)$ platí však ďalej: ak $x_1 e_2 = x_2 e_2$, tak $x_1 e_2 e_1 = x_2 e_2 e_1$, ale podľa lemy 11 je $e_2 e_1 = e_1$, teda vzťah $x_1 e_2 = x_2 e_2$ implikuje vzťah

* Rozklad daný kongruenciou.

** Pri zjednodušení dôkazu mi pomohol s. J. Bosák.

$x_1 = x_2$. To značí, $x_1 \neq x_2$ implikuje $x_1 e_2 \neq x_2 e_2$. Ďalej: nech $y \in F_L(e_2)$; podľa lemy 11 je $e_2 = e_1 e_2$, teda $y = y e_2 = y e_1 e_2 = (y e_1) e_2$; ale podľa vety 6 je $y e_1 \in F_L(e_1)$; to značí, že každé $y \in F_L(e_2)$ je obrazom prvku z $F_L(e_1)$. Tým sme ukázali, že zobrazenie $x \rightarrow x e_2$ je izomorfné zobrazenie grupy $F_L(e_1)$ na $F_L(e_2)$.

Podľa vety 2 je $I(S)$ čiastočne usporiadaná množina. Pritom $I(S)$ nemusí byť ani nadol usmernená.

Príklad 3. Uvažujme pologrupu prvkov e_1, e_2 , kde násobenie je dané tabuľkou:

		e_1	e_2
e_1		e_1	e_2
e_2		e_1	e_2

Tu sú e_1, e_2 neporovnateľné a teda pre žiaden prvok e_i pologrupy neplatí súčasne $e_i \leq e_1, e_i \leq e_2$.

Všimnime si prípady, keď $I(S)$ tvorí polosväz a reťazec vzhľadom na reláciu danú definíciou 1. Platia vety:

Veta 8. *Pologrupa $I(S)$ je vzhľadom na reláciu danú definíciou 1 polosväz vtedy a len vtedy, keď pre každé $e \in I(S)$ je $(e)_L = (e)_R$ v S . (S je takzvaná obojstranná pologrupa)*

Dôkaz. a) Nech pre každé $e \in I(S)$ platí $(e)_L = (e)_R$. Vzhľadom na lemmu 3 má $(e)_L$, teda aj $(e)_R$ jednotku e . Ukážeme, že pre $e_1, e_2 \in I(S)$ je $e_1 e_2 = e_2 e_1$. Platí $e_2 e_1 \in (e_1)_L, e_1 e_2 \in (e_1)_R$. Teda $e_2 e_1 = e_1 (e_2 e_1) = (e_1 e_2) e_1 = e_1 e_2$. Teda $I(S)$ je komutatívna pologrupa idempotentov, teda polosväz.

b) Nech $I(S)$ je polosväz. Nech $(e_1)_R = (e_2)_R$; potom vzhľadom na lemmu 11 je $e_2 = e_1 e_2 = e_2 e_1 = e_1$. Teda F_R -trieda obsahuje jediný idempotent; podľa lemy 10 to značí $F_L(e) = F_R(e)$, čiže vzhľadom na vetu 5 je $(e)_R = (e)_L$.

Poznámka. Pre každé $e \in I(S)$ je zrejma ekvivalentnosť tvrdení: a) $(e)_R = (e)_L$, b) $(x)_L = (x)_R$, c) $F_L(e) = F_R(e)$.

Veta 9. *Pologrupa $I(S)$ je vzhľadom na reláciu danú definíciou 1 reťazec duálne dobre usporiadaný vtedy a len vtedy, keď každý ľavý ideál L v S je súčasne ľavým hlavným ideálom v S (t. j. $L = (x)_L$ pre isté $x \in S$).*

Dôkaz. a) Nech každý ľavý ideál je súčasne ľavým hlavným ideálom. Potom sú každé dva prvky v $I(S)$ porovnateľné. Nech totiž $e_1, e_2 \in I(S)$. Potom $(e_1)_L \cup (e_2)_L$ je ľavý hlavný ideál. Nech e je jeho jednotka. Potom podľa lemy 1 je $(e)_L = (e_1)_L \cup (e_2)_L$. Z toho vyplýva $e_1 \leq e, e_2 \leq e$. Avšak $e \in (e_1)_L$, alebo $e \in (e_2)_L$. V prvom prípade $e \leq e_1$, teda $e_1 = e \geq e_2$. V druhom prípade $e_2 \geq e_1$.

Treba ešte dokázať, že každá neprázdna podmnožina $M \subset I(S)$ má najväčší prvok. Uvažujme $L = \bigcup_{e_i \in M} (e_i)_L$. Podľa predpokladu L obsahuje jednotku e , teda vzhľadom na definíciu 1 je e najväčší prvok v M .

b) Nech $I(S)$ je reťazec duálne dobre usporiadaný. Keďže ľavý ideál je množinovým súčtom ľavých hlavných ideálov a podľa lemy 1 je pre každé $x \in S$ $(x)_L = (e)_L$.

$e \in I(S)$, platí pre každý ľavý ideál L vzťah $L = \bigcup_{e_i \in M} (e_i)_L$, kde $M \subset I(S)$. Podľa predpokladu M má najväčší prvok e , teda vzhľadom na definíciu 1 je $L = (e)_L$.

Poznámka. Ak by sme vo vete 9 vynechali podmienku, že reťazec $I(S)$ je duálne dobre usporiadaný, veta 9 neplatí, ako ukazuje príklad 4: Uvažujme pologrupu S racionálnych čísel z intervalu $(0,1)$, kde násobenie je dané: $a \cdot b = \min(a, b)$. Zrejme každý prvok v S je idempotent a každý ľavý hlavný ideál má jednotku. Potom množina čísel $x < 1/2$ tvorí ľavý ideál, ktorý nie je hlavný.

Poznámka. K tým istým výsledkom dospejeme, ak uvažujeme pologrupu, ktorej každý pravý hlavný ideál obsahuje jednotku. Úvahy sú rovnaké, len miesto ľavých ideálov prídu pravé ideály, miesto F_L -tried F_R -triedy a naopak.

LITERATÚRA

[1] Воробьев Н., *Об ассоциативных системах всякий левый идеал которых имеет единицу*. Вест. ленингр. гос. инст. (1955), 89—94.

Došlo 24. 4. 1961.

*Katedra matematiky Stavebnej fakulty
Slovenskej vysokej školy technickej
v Bratislave*

О ПОЛУГРУППАХ, ВСЯКИЙ ГЛАВНЫЙ ЛЕВЫЙ ИДЕАЛ КОТОРЫХ ИМЕЕТ ЕДИНИЦУ

Бланка Колибнарова

Резюме

В настоящей статье S значит полугруппу, всякий главный левый идеал $(x)_L (Sx \cup \{x\}, x \in S)$ которой имеет единицу. Пусть $F_L(x) (F_R(x))$ — множество всех элементов $y \in S$, для которых $(y)_L = (x)_L [(y)_R = (x)_R]$. Пусть $I(S)$ — множество всех идемпотентов полугруппы S ; для $e_i, e_k \in I(S)$ $e_i \leq e_k$ значит по определению $(e_i)_L \subset (e_k)_L$.

В статье доказываются следующие теоремы:

$I(S)$ является подполугруппой в S , всякий главный левый идеал которой имеет единицу. $F_L(e)$ и $F_R(e)$ являются подполугруппами в S ; при этом $F_L(e)$ являются группами. Отношение эквивалентности, смежными классами которого являются множества $F_R(e)$ есть отношение конгруэнтности в S . $F_R(e)$ является суммой изоморфных групп $F_L(e_i)$; отношение эквивалентности, смежными классами которого являются множества $F_L(e_i)$ есть отношение конгруэнтности в $F_R(e)$.

Отношение $\leq$ является отношением частичного упорядочения на $I(S)$. $I(S)$ будет полугруппой тогда и только тогда, когда $(e)_L = (e)_R$ для всякого $e \in I(S)$; $I(S)$ будет двойственно вполне упорядоченной тогда и только тогда, когда всякий левый идеал в S является главным левым идеалом в S .

ÜBER DIE HALBGRUPPEN, DEREN JEDES LINKSHAUPTIDEAL EIN EINSELEMENT BESITZT

Blanka Kolibiarová

Zusammenfassung

Sei S eine Halbgruppe, derer jedes Linkshauptideal $(x)_L = \{Sx \cup \{x\}, x \in S\}$ ein Einselement besitzt. Sei $F_L(x) [F_R(x)]$ die Menge der Elemente, die das Ideal $(x)_L [(x)_R]$ erzeugen. Sei $I(S)$ die Menge der Idempotente von S . Sind e_i, e_k Elemente von $I(S)$, so setzen wir $e_i \leq e_k$ falls $(e_i)_L \subset (e_k)_L$ gilt.

Es werden folgende Sätze bewiesen.

$I(S)$ ist die Teilhalbgruppe von S , derer jedes Linkshauptideal ein Einselement besitzt. $F_L(e)$ und $F_R(e)$ sind Teilhalbgruppen von S ; dabei sind $F_L(e)$ Gruppen. Die Äquivalenzrelation, derer Klassen $F_R(e)$ sind, ist Kongruenzrelation in S . $F_R(e)$ ist die Summe von isomorphen Gruppen $F_L(e_i)$; die Äquivalenzrelation derer Klassen $F_L(e_i)$ sind, ist Kongruenzrelation in $F_R(e)$.

Die Menge $I(S)$ ist teilweise geordnet vermöge der Relation $\leq$. Dabei ist $I(S)$ genau dann ein Halbverband, wenn $(e)_L = (e)_R$ für jedes $e \in I(S)$ gilt; $I(S)$ ist genau dann dual wohlgeordnet, wenn jedes Linksideal von S ein Linkshauptideal von S ist.